

بررسی اثر تغییرات نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما در ایران

سمیرا سرایلو^۱

چکیده

ایران از نظر تولید خرما و سطح زیر کشت جزء کشورهای عمده تولیدکننده خرما در جهان است. در مطالعه حاضر به بررسی رابطه تعادلی بلند مدت و کوتاه مدت تغییرات نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما در دوره زمانی ۱۳۸۷-۱۳۵۰ با استفاده از روش خود توضیح با وقفه‌های گسترده (ARDL) می‌پردازد. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که در بلند مدت نرخ ارز واقعی و صادرات اثر مثبت و معنی‌دار بر قیمت صادراتی خرما دارند و به علاوه تولید داخلی اثر منفی بر قیمت صادراتی خرما دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که نرخ ارز یکی از متغیرهای مهم و تأثیرگذار بر قیمت صادراتی خرما است بنابراین با کنترل صادرات خرما و تثبیت نرخ ارز به منظور کاهش نوسانات قیمت‌های صادراتی می‌توان به درآمد صادرکنندگان کمک کرد.

طبقه بندی JEL: Q51, P22

کلید واژه‌ها: نرخ ارز، قیمت صادراتی، خرما، ایران، مدل ARDL

مقدمه

بحث تجارت خارجی یکی از مباحث مهم در توسعه اقتصادی کشور است. این بخش از منبع تأمین درآمدهای ارزی برای سرمایه‌گذاری و جذب فناوری نوین در جهت افزایش توان تولید اقتصادی کشور است. کلاسیک‌ها معتقدند که تجارت وسیله‌ای برای گسترش بازار داخلی، تقسیم کار، افزایش کارایی، بهبود بهره‌وری و رشد توسعه اقتصادی است و به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی عمل می‌کند. (چیدری، حسنی پور، ۱۳۸۱)

نرخ ارز از جمله متغیرهای مهم و تأثیرگذار بر سایر مؤلفه‌های اقتصادی است. بنابراین مطالعه رفتار نرخ ارز و تبیین یک نظام ارزی هماهنگ با ساختار اقتصادی کشور، نقش مهم و غیر قابل انکاری در روند اجرای برنامه‌های توسعه دارد. سیاست‌های ارزی و تجاری ابزار قدرتمندی در بین سیاست‌های کلان اقتصادی دولت بوده و می‌تواند تأثیرات معنی‌داری بر متغیرهای مختلف داشته باشد در بین سیاست‌هایی که دولت‌ها برای رسیدن به اهداف اقتصادی استفاده می‌کنند سیاست کنترل تجارت خارجی از سیاست‌های مهم درآمدی به شمار می‌آید، کنترل تجارت خارجی به منظور تحت تأثیر قرار دادن جریان تجارت خارجی در جهت تحدید واردات، تشویق صادرات، کنترل و جهت‌دهی وضعیت تراز پرداخت‌ها، تعیین و ترکیب کالاهای وارداتی یا صادراتی، تعیین طرف‌های تجاری وارداتی یا صادراتی، کنترل جریان ارز، تسلط بر روند تغییرات نرخ ارز، اخذ مالیات، کسب درآمد و انجام حمایت و... صورت می‌گیرد.

^۱. کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی

صادرات کالاهای غیر نفتی در فعالیت‌های اقتصادی اهمیت ویژه‌ای داشته و اثر آن بر اقتصاد و رشد نسبی انکارناپذیر بوده است اما از آن‌جا که به‌طور جدی و مناسب مورد توجه قرار نگرفته و به‌شکل بهینه‌ای تحت برنامه ریزی مدرن قرار نگرفته، نتیجه مطلوبی در رهیافت توسعه اقتصادی کشور به دست نداده است. (مزینی، یآوری، ۱۳۸۳)

خرما یکی از اقلام صادرات غیرنفتی ایران است که صادرات آن دارای قدمت طولانی است. کشور ایران از نظر صادرات خرما، همواره در سطح جهان مطرح و از این نظر در بین کشورهای دنیا ممتاز بوده است و همواره رتبه اول یا دوم را به لحاظ مقدار صادرات در سنوات گذشته به خود اختصاص داده است (بی‌ریا، جبل‌عاملی، ۱۳۸۵). در این مقاله فرض بر این است که نرخ ارز اثر مثبت و معنی‌داری بر قیمت صادراتی خرما دارد و هدف بررسی اثر نرخ ارز واقعی بر قیمت صادرات خرما می‌باشد.

مطالعات فراوانی در زمینه تأثیر نرخ ارز بر قیمت‌ها تجاری انجام گرفته است که از آن جمله:

رحیمی و طاهرینیا (۲۰۰۴) مطالعه‌ای در زمینه رابطه انتقالی نرخ ارز و تعادل تجاری ایران انجام داده‌اند و نتایج نشان می‌دهد که رابطه انتقال نرخ ارز برای ایران ناقص است و تنزل نرخ برابری پول قیمت صادراتی را بر حسب ریال افزایش می‌دهد به عبارت دیگر می‌فهمیم که تنزل نرخ برابری پول تعادل تجاری ایران را از طریق افزایش صادرات و کاهش واردات بهبود می‌بخشد.

مزینی و یآوری (۱۳۸۳) در زمینه اثر تغییرات نرخ ارز بر بخش تجاری کشور مطالعه‌ای انجام داده‌اند که نتایج بیانگر این است که افزایش نرخ ارز باعث افزایش قیمت‌های نسبی کالاهای قابل مبادله به غیر مبادله می‌شود اما رابطه‌ای معنی‌دار بین نوسانات ارزی و رابطه مبادله مشاهده نمی‌شود و نتایج به دست آمده با شرایط حاکم بر سطح قیمت‌ها و ساختار تجارت خارجی ایران هماهنگ می‌باشد.

حسینی پور و چیدری (۱۳۸۱) مطالعه‌ای در زمینه بررسی تأثیر سیاست‌های ارزی و تجاری بر ساختار بازار جهانی پسته ایران انجام داده‌اند و نتایج بررسی نشان می‌دهد که هرچه نرخ ارز به میزان تعادلی خود نزدیک شود و هرچه کنترل‌های اعمال شده بر تجارت این محصول کاهش یابد ساختار بازار جهانی پسته به سمت انحصاری گرایش پیدا کرده و ایران می‌تواند در حکم یک بنگاه مسلط در بازار عمل نماید.

ویگفسون و همکاران^۱ (۲۰۰۷) مطالعه‌ای در زمینه انتقال نرخ ارز به قیمت‌های صادراتی انجام داده است و یافته‌ها نشان می‌دهد که حساسیت نرخ ارز به قیمت‌های صادراتی در طول زمان اثرات معنی‌داری دارد و بحران‌های مالی آسیا را کاهش می‌دهد.

توسط مجین^۲ (۲۰۰۴) مطالعه دیگری در زمینه انتقال نرخ ارز و قیمت‌های صادراتی بر روی ۲۰۰۰ صنعت برای ۶ کشور صادرکننده عضو OECD^۳ انجام گرفته است و یافته‌ها نشان می‌دهد که در صنایع گوناگون قیمت‌های صادراتی به تغییرات نرخ ارز حساس هستند.

^۱ . Vigfusson & Sheets & Gagnon(2002)

^۲ . Mejean(2004)

^۳ . Organisation economic commerce development

اگن^۱ (۲۰۰۴) مطالعه ای در زمینه عکس العمل قیمت های صادراتی به تغییرات نرخ ارز در نیجریه انجام داده است و نتایج نشان می دهد که بنگاه های صادراتی در کشور ممکن است بین بازارهای داخلی و صادراتی تبعیض قائل شوند و حدود ۹۳٪ تغییرات نرخ ارز در دوره های ۱۹۸۶-۱۹۹۵ در تولیدات صادراتی داخلی منعکس شده است. کراویس و همکاران^۲ (۱۹۷۷) در زمینه قیمت های صادراتی و نرخ ارز مطالعه انجام داده اند و یافته ها نشان می دهند که نرخ ارز ارتباط بین قیمت های صادراتی و قیمت های داخلی را تغییر می دهد. ملیک و مارکوس^۳ (۲۰۰۸) مطالعه ای در زمینه اثر اصلاحات سیاسی روی انتقال نرخ ارز روی قیمت های صادراتی با استفاده از داده های پنل در دوره ۱۹۹۰-۱۹۸۰ انجام داده است و نتایج نشان می دهد که انتقال نرخ ارز ناقصی بر روی قیمت های صادراتی برای بخش های مختلف در دهه ۱۹۹۰ نسبت به دهه ۱۹۸۰ وجود دارد. چیونگ و همکاران^۴ (۱۹۹۷) مطالعه ای در زمینه اثر تغییرات نرخ ارز بر روی قیمت های صادراتی تایوان انجام داده اند و یافته ها نشان می دهد که تغییر نرخ ارز بر قیمت صادراتی در کوتاه مدت و بلند مدت معنی دار است. آدلفسون^۵ (۲۰۰۰) مطالعه ای در زمینه قیمت های صادراتی به تغییرات نرخ ارز انجام داده است و خطای تعیین قیمت مدل نشان می دهد که نتایج با تبعیض قیمت سازگار است. بسیری^۶ (۲۰۰۷) مطالعه ای در زمینه انتقال نرخ ارز به قیمت های تجاری (قیمت های صادراتی و وارداتی) در کشور های G7 با استفاده از نقش غیر خطی و عدم تقارن انجام داده است و نتایج پیشنهاد می دهد که غیرخطی و عدم تقارن در انتقال نرخ ارز مخصوصاً در طرف تقاضا نمی توان نادیده گرفت. هدف اصلی این مطالعه با توجه به بازار جهانی خرما و تأثیر آن بر فرایند تصمیم گیری صادرکنندگان، اثر تغییرات نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما می باشد.

روش تحقیق

قیمت صادراتی هر محصول بر حسب پول داخلی، تابع نرخ ارز و قیمت صادراتی آن محصول بر حسب پول خارجی است. در این باره مشخص است که با تغییر نرخ ارز ممکن است قیمت صادراتی تغییر کند از این رو به رابطه بین نرخ ارز و قیمت صادراتی، رابطه انتقال نرخ ارز گفته می شود. در شرایط رقابتی منظور از رابطه انتقال نرخ ارز تغییر قیمت صادراتی بر حسب پول داخلی، ناشی از تغییر نرخ ارز است. در حالی که در شرایط غیر رقابتی این رابطه نشان دهنده تغییر قیمت صادراتی، بر حسب پول کشور مقصد به دلیل تغییر نرخ ارز است. در مطالعه حاضر برای بررسی اثر تغییرات نرخ ارز بر قیمت صادراتی خرما از معادله قیمت

1. Ogun(2004)

2. B.Kravis & E.Lipsev & Kalter(1997)

3. Mallick & Marques(2008)

4. Chung & linlee & CHe wu(1997)

5. Adolfson(2000)

6. Bussiere(2007)

صادرات که از شرط حداکثر کردن سود بنگاه انحصاری استخراج شده (چیونگ و همکاران، ۱۹۹۷)^۱ استفاده گردیده است. معادله قیمت صادراتی را می توان به صورت زیر نشان داد:

$$\ln(EP_t) = \alpha_0 + \alpha_1 \ln(E_t) + \alpha_2 \ln(X_t) + \alpha_3 \ln(PR_t) \quad (1)$$

که در این معادله EP شاخص قیمت صادراتی خرما، E نرخ واقعی ارز، X صادرات خرما و PR تولید داخلی خرما است که رابطه (۱) نشان می دهد که قیمت صادراتی خرما تابعی از نرخ ارز، مقدار صادرات و تولید داخلی خرما است. لذا انتظار بر این است که علامت کشش قیمت صادرات نسبت نرخ واقعی ارز و مقدار صادرات مثبت باشد.

به همین منظور برای بررسی روابط بلندمدت و کوتاه مدت بین متغیر وابسته و سایر متغیرهای توضیحی الگو می توان از روش های هم جمعی مانند روش انگل-گرنجر و مدل های تصحیح خطا (ECM) استفاده نمود. ولی به علت وجود محدودیت های موجود در استفاده از روش های انگل-گرنجر و مدل ECM و همچنین برای اجتناب از نواقص موجود در این مدل ها از جمله وجود اریب در نمونه های کوچک و عدم توانایی در انجام آزمون فرضیات آماری، روش های مناسب تری برای تحلیل روابط دراز مدت و کوتاه مدت بین متغیرها پیشنهاد شده است که در این رابطه به رهیافت ARDL اشاره نمود.

در این مطالعه از مدل های خود توضیح با وقفه های توزیعی (ARDL) استفاده شده است. مزیت به کار گیری روش ARDL این است که صرف نظر از این که متغیرهای توضیحی I(0) یا I(1) باشد می توان رابطه همگرایی بین متغیرها را بررسی کرد و به دست آورد. یک مدل ARDL(p,q₁,q₂,...,q_k) رابطه ای به قرار زیر دارد:

$$\alpha(L,P) = \sum_{i=1}^k b_i(L,q_i)X_{it} + \delta W_t + u_t \quad (2)$$

$$\alpha(L,P) = 1 - \alpha_1 L - \alpha_2 L^2 - \dots - \alpha_p L^p \quad (3)$$

$$\beta_i(L,q_i) = 1 - \beta_{i1} - \beta_{i2} L^2 - \dots - \beta_{iq} L^q$$

L عملگر وقفه، W_i برداری از متغیرهای قطعی (غیر تصادفی) نظیر عرض از مبدأ، متغیر روند، متغیرهای مجازی یا متغیرهای برون زا با وقفه های ثابت، p وقفه های به کار گرفته شده برای متغیرهای وابسته و q_i وقفه های مورد استفاده برای متغیرهای مستقل است. روش ARDL شامل ۲ مرحله است. در مرحله اول وجود ارتباط بلند مدت بین متغیرهای تحت بررسی بدین ترتیب آزمون می شود: اگر مجموع ضرایب برآورد شده مربوط به وقفه های متغیر وابسته کوچکتر از یک باشد الگوی پویا به سمت تعادل درازمدت گرایش می یابد. بنابراین برای آزمون همگرایی لازم است آزمون فرضیه زیر صورت گیرد:

$$H_0 = \sum_{i=1}^p \hat{\alpha}_i - 1 \geq 0 \quad (4)$$

$$H_1 = \sum_{i=1}^p \hat{\alpha}_i - 1 < 0$$

کمیت آماره t مورد نیاز برای انجام آزمون فوق چنین محاسبه می شود:

¹. Cheung & etal(1997)

$$t = \frac{\sum_{i=1}^p \hat{\alpha}_i - 1}{\sum_{i=1}^p s \hat{\alpha}_i} \quad (5)$$

اگر کمیت بحرانی ارائه شده از سوی بنرجی، دولادو و مستر در سطح اطمینان مورد نظر کوچکتر از کمیت آماره t محاسباتی فوق باشد فرض H_0 رد می شود و نتیجه می گیریم که یک رابطه تعادلی دراز مدت بین متغیرهای الگو وجود دارد. در مرحله دوم تخمین و تجزیه و تحلیل ضرایب درازمدت و استنتاج در مورد ارزش آن ها صورت می گیرد. ضرایب دراز مدت متغیرهای توضیح دهنده بر اساس رابطه زیر محاسبه می شود:

$$\hat{\theta}_i = \frac{\hat{\beta}_{i0} + \hat{\beta}_{i1} + \dots + \hat{\beta}_{iq_i}}{1 - \hat{\alpha}_1 - \hat{\alpha}_2 - \dots - \hat{\alpha}_p} \quad (6)$$

که در آن $\hat{p}$ و $\hat{q}$ برای $i=1,2,\dots,k$ مقادیر انتخاب شده p, q_i بر اساس یکی از ضوابط تعیین وقفه هستند یکی از موارد مهم در زمینه مدل ARDL تعیین وقفه بهینه است. پسران و شین نشان داده اند که اگر وقفه های مناسب برای مدل ARDL در نظر گرفته شود تخمین زنده های OLS در مورد پارامترهای کوتاه مدت سازگارند و تخمین های حاصل از مدل ARDL در درازمدت فوق سازگارند. تعداد وقفه های بهینه برای هر یک از متغیرهای توضیح دهنده را می توان به کمک یکی از ضوابط آکائیک (AIC)، شوارتز-بیزین (SBC)، حنان - کوئین (HQC) و $\bar{R}_2$ تعیین کرد. براساس آنچه گفته شد، مدل پویای ARDL برای تابع قیمت صادراتی خرما به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \ln EP_t = & \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \beta_i \ln EP_{t-1} + \sum_{i=1}^n \varepsilon_i \ln E_{t-1} + \sum_{i=1}^k \gamma_i \ln X_{t-1} \\ & + \sum_{i=1}^f \mu_i \ln PR_t + \varepsilon_0 \ln E_t + \gamma_0 \ln X_t + \mu_0 \ln PR_t + u \end{aligned} \quad (7)$$

در این معادله f, k, n, m به ترتیب تعداد وقفه های بهینه برای متغیرهای $\ln PR_t, \ln X_t, \ln E_t, \ln EP_t$ می باشد.

بنابراین رابطه بلند مدت قیمت صادراتی خرما را به صورت زیر می توان نوشت:

$$\ln EP_t = \delta_0 + \delta_1 \ln E_t + \delta_2 \ln X_t + \delta_3 \ln PR_t + u_{2t} \quad (8)$$

نتایج و بحث

از آن جا که در این مطالعه از داده های سری زمانی استفاده شده است ابتدا آزمون ایستایی متغیرها با استفاده از آزمون دیکی فولر مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاصل از آن در جدول (۱) نشان داده شده است و این آزمون توسط نرم افزار Microfit انجام گرفته است.

جدول (۱) نتایج آزمون دیکی فولر

نام متغیر	آماره t	درجه ایستایی
-----------	-----------	--------------

I(1)	-3.98	قیمت صادراتی خرما (PR)
I(1)	-6.025	تولید داخلی خرما (PR)
I(1)	-4.42	مقدار صادرات خرما (X)
I(0)	-3.62	نرخ واقعی ارز (E)

نتایج جدول (۱) نشان می‌دهد که متغیرهای قیمت صادراتی خرما، تولید داخلی خرما، صادرات خرما همگن از درجه یک است یعنی بایک بار تفاضل گیری پایا می‌شود و نرخ ارز واقعی همگن از درجه صفر است و پایا است.

برای بررسی رابطه بلند مدت با استفاده از نرم افزار Microfit، ابتدا تعداد وقفه‌های بهینه برای هر یک از متغیرهای توضیحی معیار شوارتز-بیزین (SBC) مشخص شده و ضرایب الگو برآورد گردیده که نتایج در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول (۲) نتایج الگوی پویای ARDL(1,1,0,0) با توجه به ضابطه شوارتز-بیزین

خطای معیار	ضریب	نام متغیر
0.111^{***}	0.6162	LEP(-1)
0.66^{***}	-0.22	LPR
0.187^{***}	0.73	LE
0.088	0.047	LX
0.684^{***}	1.906	C
R²=0.97	D.W=2.42	F=37.3

مأخذ: یافته‌های پژوهش

***، **، * به ترتیب معنی داری در سطح ۱۰، ۵، ۱ درصد

نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد که صادرات و نرخ ارز واقعی اثر مثبت و معنی داری بر قیمت صادراتی خرما دارد ولی تولید داخلی اثر منفی بر قیمت صادراتی خرما دارد. R^2 برابر **0.97** محاسبه شده است که نشان دهنده این است که برازش به خوبی انجام شده است. در ادامه برای بررسی رابطه بلند مدت با استفاده از ضرایب مدل پویای ARDL که در جدول (۲) آورده شده است و از رابطه (۵) استفاده شده است. آماره مورد نظر **-3.48** محاسبه گردید این مقدار با کمیت بحرانی ارائه شده بنرجی، دولادو، مستر در سطح **90٪ (-3.47)** مقایسه شده است و از آن جا که قدر مطلق مقدار محاسبه شده بزرگتر از قدر مطلق مقدار بحرانی است بنابراین یک رابطه تعادلی بلند مدت بین متغیرهای الگو وجود دارد. نتایج حاصل از رابطه تعادلی بلند مدت معادله قیمت صادراتی در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول (۳) نتایج حاصل از برآورد رابطه بلندمدت الگوی پویای ARDL(1,1,0,0)

خطای معیار	ضریب	نام متغیر
------------	------	-----------

3.18*	-5.6	LPR
0.699***	2.3	LE
0.311*	0.15	LX
0.33**	0.62	C

مأخذ یافته‌های پژوهش

***، **، * به ترتیب معنی داری در سطح ۱۰، ۵، ۱ درصد

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد قیمت صادراتی خرما با نرخ ارز رابطه مثبت و معنی دار دارد بنابراین افزایش نرخ ارز، قیمت صادراتی خرما برحسب پول خارجی را می‌افزاید. علت این است که با افزایش نرخ ارز، صادر کنندگان به انگیزه کسب سود بیشتر، سود نهایی خود را می‌افزایند و لذا بر قیمت صادراتی بر حسب پول خارجی افزوده می‌شود. همچنین بین قیمت صادراتی خرما و مقدار صادرات رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد به طوری که با افزایش صادرات خرما در واقع به معنی افزایش تقاضا برای تولید داخلی خرما است و این امر موجب افزایش قیمت صادراتی خرما می‌گردد. بین قیمت صادرات خرما و تولید داخلی رابطه منفی ولی معنی داری وجود دارد یعنی تولید داخلی در بلند مدت اثر منفی بر قیمت صادراتی خرما دارند. در نرم افزار Microfit این امکان وجود دارد که وقتی الگوی تعادلی بلند مدت مرتبط با الگوی ARDL استخراج شد، الگوی تصحیح خطای مرتبط با آن را نیز ارائه کند. نتایج مربوط به الگوی تصحیح خطای معادله قیمت صادراتی در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول (۴) نتایج حاصل از برآورد الگوی تصحیح خطای معادله قیمت صادراتی

نام متغیر	ضریب	خطای معیار
dLPR	-0.229	0.66*
dLE	0.732	0.187***
dLX	0.047	0.088*
dC	1.906	0.684***
Ecm(-1)	-0.3	0.113***
$R^2=0.54$		D.W=2.42
		F=4.79

مأخذ یافته‌های پژوهش

***، **، * به ترتیب معنی داری در سطح ۱۰، ۵، ۱ درصد

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که قیمت صادراتی خرما در کوتاه مدت با تفاضل مرتبه اول صادرات و نرخ ارز و جمله تصحیح خطا رابطه معنی دار دارد. ضریب جمله تصحیح خطا (ECM) برابر -0.3 برآورد شده است که نشان دهنده این است که در هرسال به میزان 0.3 از عدم تعادل یک دوره قیمت صادراتی خرما در دوره بعد تعدیل می‌شود بنابراین تعدیل به سمت تعادل به کندی صورت می‌گیرد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

در مطالعه حاضر اثرات کوتاه مدت و بلندمدت نرخ ارز واقعی بر قیمت صادراتی خرما مورد مطالعه قرار گرفت که نتایج نشان می‌دهد نرخ ارز واقعی و مقدار صادرات در کوتاه مدت و بلند مدت اثر مثبت و معنی داری بر قیمت صادراتی خرما دارد. با توجه به نتایج به دست آمده و با در نظر گرفتن بالا بودن ضریب تأثیر پذیری قیمت صادراتی خرما از نرخ ارز اهمیت آن به عنوان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر قیمت صادراتی خرما بیش از پیش آشکار شده است. بنابراین برقراری محیط باثبات اقتصادی به عنوان سیاستی تأثیرگذار و از طرفی ارائه اطلاعات شفاف درباره روند تغییرات آینده نرخ ارز می‌تواند درآمد حاصله از صادرات این محصول را افزایش دهد که این مسئله منجر به افزایش عرضه صادرات خرما و حفظ موقعیت ایران در بازارهای جهانی می‌شود و زمینه‌های ارتقاء این موقعیت ممتاز را فراهم خواهد کرد. تلاش دولت نیز در جهت کاهش اختلافات نرخ رسمی و بازار آزاد ارز سبب ثبات نرخ واقعی ارز شده که این امر موجب افزایش صادرات کشور خواهد شد. در حالی که محدودیت مناطق تولید خرما در جهان، امکان رقابت این محصول را در بازارهای جهانی افزایش داده و مزیتی غیر قابل انکار است به طوری که رقابت در بازار خرما به مراتب آسان تر از سایر محصولات کشاورزی است. به نظر می‌رسد تنها راه حفظ جایگاه تولید و صادرات خرما ایرانی توجه به تمامی حلقه‌های تولید، آموزش، بسته بندی، صنایع تبدیلی، بازاریابی و صادرات است.

منابع

- بی‌ریا س. و ف. جبل عاملی (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر صادرات پسته، خرما، زعفران در سبد کالاهای صادراتی غیرنفتی ایران، اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۵۴.
- حسینی پور م. و ا. چپذیری (۱۳۸۱). بررسی تأثیر سیاست‌های ارزی و تجاری بر ساختار بازار جهانی پسته ایران، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۶۵: ۸۵-۷۶.
۳. نوفرستی م (۱۳۷۸). ریشه واحد و هم‌جمعی در اقتصادسنجی، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول، تهران.
۴. مزینی ا. و ک. یآوری (۱۳۸۳). اثر تغییرات نرخ ارز بر بخش تجاری کشور، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱۴: ۱۰۰-۸۹.
5. Adolfson, M. (2000). Export price responses to exogenous exchange rate movements. *Economics letters*, 71:91-96.
6. Bussiere, M. (2007). Exchange Re pass-through to trade prices: the role of non-linearities and Asymetrics.
- Cheung, F.K. and Lnlee, M. and Wu, y. (1997). Endogenous export prices and the Taiwan-us trade imbalance. *Applied Economic*, 29:23-31.
- Choudhri, E. and Hakura, D. (2001). Exchange Rate pass-through to domestic prices: Does the inflationary environment matter?
- Devereux, M.B. and Engel. and CH, and Storgaard P.E (2004). Endogenous exchange rate pass-through when nominal prices are set in advance. *Journal of international. Economics*, 63:263-291
- Kravis, I.B. and lipsey, R.E. and Kalter, E. (1997). Export prices and Exchange Rates. *American Economic Review*, 67:155-163.
- Mallick, S. and Marques, H. (2008). Exchange Rate transmission into industry- level Export prices: A Tale of two policy regime in India, *International Monetary Fund*, 55.
- Mejean, I. (2004). Exchange Rate Movements and export prices an empirical Analysis.
- Ogun, O. (2004). Exchange Rate changes and export prices in a small semi-open Economy. *open Economies Review*, 127-134.
- Rahimi, H. and Taherinia, M. (2004). Exchange Rate pass-through and trade balance. *Sciences & Econ. Journal*, 16.

Vigfusson, R.J. and Sheets, N. and Ganon, J. (2007). Exchange Rate pass-through to export prices: Assessing some cross-country Evidence, International Finance Discussion papers.

Consideration the Effect fluctuation of exchange rate on Date export price Samira Sarailou¹

Abstract

According to Date production and area harvested, Iran is one of the major producer in the world. In this study, the effects of short and long-run fluctuation of exchange rate were considered on Date export price by Autoregressive Distributed Lag model (ARDL). Results showed that effect of real exchange rate and export, on Date export price was positive and significant in long-run. Furthermore there was negative relationship export price and domestic production of Date. According to finds, exchange rate is one of the most important and effective variable on Date's export price. So, with controlling Date export and fixing exchange rate, can help to increase exporter income.

Keywords: Exchange Rate, Export Price, Date, ARDL Method

---

¹ . former graduate of Agricultural Economics

Email: s_sarailou87@yahoo.com